

Адміністративне право, податкове право, інформаційне право

УДК 342.951(477)

Горбунова Оксана Юрїївна

кандидат юридичних наук

старший викладач кафедри

організації охорони громадського порядку

Національна академія внутрішніх справ

Горбунова Оксана Юрьевна

Кандидат юридических наук

старший преподаватель кафедры

организации охраны общественного порядка

Национальная академия внутренних дел

Gorbunova Oksana

Ph.D. In Law

Senior Lecturer of the Department of Security of Public Order

National Academy of Internal Affairs

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

АДМИНИСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ УКРАИНЫ

ADMINISTRATIVE AND JURISDICTIONAL ACTIVITY

OF UKRAINE NATIONAL POLICE

Анотація. Статтю присвячено особливостям адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України. Визначено що адміністративна юрисдикція Національної поліції України має здійснюватися та базуватися на пріоритеті прав людини, удосконаленні адміністративно-юрисдикційних методів захисту її прав, свобод та законних інтересів. Сформовано, що адміністративна юрисдикція Національної поліції України - це спеціальний (особливий) спосіб охорони суспільних відносин і у той же

час спосіб застосування норм адміністративного права в системі органів виконавчої влади.

Ключові слова: адміністративна юрисдикція, правопорушення, поліція, правоохоронна діяльність, стягнення.

Аннотація. Стаття посвящена особливостям административно-юрисдикционной деятельности Национальной полиции Украины. Определено, что административная юрисдикция Национальной полиции Украины должна осуществляться и базироваться на приоритете прав человека, совершенствовании административно-юрисдикционных методов защиты его прав, свобод и законных интересов. Сформировано, что административная юрисдикция Национальной полиции Украины - это специальный (особый) способ охраны общественных отношений и в то же время способ применения норм административного права в системе органов исполнительной власти.

Ключевые слова: административная юрисдикция, правонарушения, полиция, правоохранительная деятельность, взыскания.

Summary. The article is devoted to the peculiarities of administrative and jurisdictional activity of the National Police of Ukraine. It was determined that the administrative jurisdiction of the National Police of Ukraine should be carried out and based on the primacy of human rights, improvement of administrative and jurisdictional protection methods of his rights, freedoms and legitimate interests. It has been determined that the administrative jurisdiction of the National Police of Ukraine is a specialized (special) way to protect social relations and at the same time a way of applying administrative regulations in the system of bodies of executive bodies.

Keywords: the administrative jurisdiction of the offense, the police, law enforcement, penalties.

Постановка проблеми. Серед повноважних суб'єктів адміністративної юрисдикції особливе місце займає Національна поліція України як різновид органів виконавчої влади, що покликані виконувати основне навантаження у сфері правоохоронної діяльності держави, у тому числі щодо боротьби з найбільш поширеною категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення. Це забезпечується постійним здійсненням внутрішнього адміністрування, що і дозволяє представляти інтереси організаційної структури у відносинах з іншими учасниками управління. Таке особливе положення Національної поліції України як суб'єкта адміністративної юрисдикції обумовлюється насамперед двома важливими обставинами: більшим, порівняно з іншими суб'єктами, обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що відображається значною кількістю підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними різних адміністративних стягнень та складання протоколів про адміністративні правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В адміністративно-правовій доктрині деякі питання адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України досліджували різні науковці у своїх працях, серед них: В. Б. Авер'янов, А. П. Алехин, В. М. Бевзенко, А. А. Кармолицкий, Л. В. Коваль, Ю. М. Козлов та ін. Проте, аналізованої нами проблематики вони торкалися лише опосередковано, досліджуючи інші більш загальні, спеціальні чи суміжні чинники.

Мета статті – на основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових актів, праць вчених та інших джерел охарактеризувати адміністративно-юрисдикційну діяльність Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні потребують удосконалення традиційні способи захисту прав людини – судові та адміністративні. А тому дослідження проблем адміністративної юрисдикції Національної поліції

України має здійснюватися та базуватися на пріоритеті прав людини, удосконаленні адміністративно-юрисдикційних методів захисту її прав, свобод та законних інтересів.

Особливість адміністративної юрисдикції Національної поліції України, яка обумовлює її правовий зміст, полягає у тому, що, як різновид загальної юрисдикції, адміністративна юрисдикція поліції у той же час є складовою діяльності органів виконавчої влади. В зазначеному понятті інтегруються ознаки як виконавчої влади загалом, так і юрисдикційної діяльності зокрема.

Для з'ясування концептуальної моделі, у тому числі і правової природи адміністративної юрисдикції Національної поліції України, принципову роль відіграє взаємозв'язок зазначеного правового явища з цілями та завданнями виконавчої влади. Безпосередньо на органах виконавчої влади, до яких згідно зі ст. 1 закону "Про Національну поліцію" [1] належить і Національна поліція України, лежить основний тягар із практичної реалізації та виконання таких цілей і завдань: забезпечення особистої безпеки громадян, суспільства, держави; створення сприятливих умов щодо забезпечення благополуччя громадян, суспільства, розвитку економіки, держави; створення сприятливих умов для реалізації фізичними і юридичними особами їх прав, свобод та законних інтересів. У свою чергу, адміністративна юрисдикція Національної поліції України має більш спеціалізовані (галузеві) цілі та завдання, які визначені законодавством (ст.ст.1, 245 КУпАП) [2], але у деяких випадках вони багато у чому співпадають із цілями та завданнями органів виконавчої влади. Досягнення зазначених цілей та завдань проявляється більшою мірою через правозастосовчу діяльність виконавчих органів.

Адміністративна юрисдикція Національної поліції України генетично пов'язана з реалізацією виконавчої влади, з формами реалізації права і найбільш – з примусовим способом правозастосування, з його правоохоронною формою. Таким чином, адміністративна юрисдикція Національної поліції України є різновидом як правозастосування, так і

правоохоронної діяльності. А тому їй характерні ознаки, властиві діяльності органів виконавчої влади, зокрема такі, як наділення юридично владними повноваженнями, без яких неможливе здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності, державно-владний, організуючий, предметний, повсякденний та безперервний характер. Як зазначає Ю.М.Козлов, викорінення негативних обставин, охорона громадського порядку, безпеки, захист прав особи, суспільства, держави є одними з основних завдань управління [3, с.22], реалізація яких передбачена, зокрема, певними процесуальними формами.

Як відомо, органи і підрозділи Національної поліції України, виконуючи покладені на них завдання по здійсненню правоохоронної діяльності, реалізують основні функції, а саме: адміністративну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу, профілактичну та охоронну. Правові форми здійснення яких обумовлені їхнім безпосереднім цільовим призначенням, що визначені нормативними актами. Якщо в якості критеріїв класифікації видів юрисдикційної діяльності Національної поліції України вибрати характер, особливості і ступінь складності фактичної сторони адміністративних правопорушень та пов'язану з цим складність юрисдикційної процедури (мається на увазі її об'єм і межі), то можна навести таку класифікацію адміністративно-юрисдикційних проваджень в Національній поліції України: а) загальне (повне) провадження; б) скорочене (прискорене) провадження; в) ускладнене (розширене) провадження; г) провадження в органах другої інстанції (наприклад, посадовою особою вищого рангу (посади), порівняно з працівником, який первинно розглядав матеріали адміністративної справи).

Єдина за своєю суттю адміністративна юрисдикція Національної поліції України має певні відмінності в порядку вирішення адміністративних справ, що свідчить про різнобічність процесуальної форми цього виду діяльності. В цілому необхідно зазначити те, що юрисдикційний процес в Національній поліції України має особливості, пов'язані з: його правовою

регламентацією, великим обсягом повноважень посадових осіб та їх чисельністю, порядком розгляду справ, порядком оскарження. В Національній поліції України не всі служби і їх посадові особи користуються юрисдикційними повноваженнями, що істотно відрізняє адміністративну юрисдикцію цих органів від юрисдикції органів правосуддя. Але, незважаючи на це, адміністративна юрисдикція в Національній поліції України усе ж здійснюється великим колом суб'єктів, що відповідно до нормативно-правових актів мають право розглядати та вирішувати адміністративні суперечки, предметом яких є порушення певних прав.

Для діяльності Національної поліції України характерним є те, що, крім юрисдикційних дій (розгляд і вирішення конкретних справ, здійснення повноважень щодо накладення адміністративних чи дисциплінарних стягнень або прийняття інших рішень тощо), вона також пов'язана з реалізацією компетенції не юрисдикційного характеру як самими суб'єктами адміністративної юрисдикції, так і іншими посадовими особами Національної поліції України, що не мають юрисдикційних повноважень. Зокрема, поліцейським відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національну поліцію» [1] надано право: здійснювати перевірку документів особи; ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію» здійснювати поверхневу перевірку тощо. Не юрисдикційні дії поліцейських мають багатозначний (неоднорідний) характер. В одних випадках Національна поліція України «обслуговує» сама себе (затримання порушника публічного порядку і безпеки поліцейським та ін.). В інших — здійснюють не юрисдикційні дії для забезпечення необхідних умов реалізації адміністративної юрисдикції іншими її суб'єктами (оформлення протоколів про адміністративні правопорушення для суду, адміністративних комісій та ін.).

В юридичній літературі виділяються такі особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції [4, с.74]: широке коло суспільних відносин, що охороняються адміністративно-юрисдикційним способом; великий обсяг

прав щодо накладання адміністративних стягнень, порівняно з іншими суб'єктами юрисдикції; широке коло посадових осіб, які мають право застосовувати адміністративно-правові санкції; визначена нормативно-правовими актами спеціалізація щодо розгляду адміністративних справ; право накладати адміністративні стягнення на місці вчинення правопорушення.

Аналіз науково-юридичної літератури та практичної діяльності органів і підрозділів Національної поліції України дозволяє виділити такі особливості їх адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Передусім, адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України певною мірою обумовлена завданнями, функціями і характером управлінської діяльності поліції, є частиною їх виконавчо-розпорядчої діяльності. Останню, як відомо, з урахуванням конкретизації її завдань і змісту в адміністративно-правовій науці визначають як адміністративну діяльність поліції.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України, як і будь-яка інша їх діяльність, є підзаконною. Вона ґрунтується на суворому дотриманні чинного законодавства. Компетентні посадові особи Національної поліції України, які реалізують надані їм адміністративно-юрисдикційні повноваження, зобов'язані діяти в рамках законів та інших нормативних положень. Відступ від цих положень призводить, як правило, до порушень принципу законності і, як наслідок - скасування постанови (рішення) по справі. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України не тільки базується на суворому дотриманні норм права, але й реалізується шляхом застосування таких норм, тобто є діяльністю правозастосовчою. За своїм основним призначенням вона також є діяльністю правоохоронною.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України здійснюється в офіційному порядку від імені держави в особі того чи іншого поліцейського. Предметом адміністративної юрисдикції

Національної поліції України є в основному розгляд та вирішення підвідомчих їм адміністративних спорів. Її зміст характеризує збирання, дослідження та оцінка інформації щодо певної події, а також прийняття рішення по справі в установлених законом формах і порядку. Встановлення і доказування події та інших обставин правопорушення, їх юридична оцінка, винесення постанови по справі та її виконання відбуваються в рамках адміністративно-процесуального регламенту. Тому адміністративно-юрисдикційні норми, а також адміністративно-юрисдикційні правовідносини ділять на матеріальні та процесуальні.

Юрисдикція Національної поліції України завжди є адміністративною, яка здійснюється спеціально уповноваженими органами і посадовими особами. Отже, до її здійснення тією чи іншою мірою причетна значна кількість поліцейських.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України характеризується тим, що завжди має винятково державно-владний характер і здійснюється тільки в офіційному порядку. Для її здійснення Національна поліція України наділяється широким колом повноважень, у рамках яких вони реалізують належне їм право щодо вирішення адміністративних спорів.

До числа особливостей адміністративної юрисдикції Національної поліції України варто віднести тільки одноособове її здійснення. Якщо деякі органи адміністративної юрисдикції володіють винятково колегіальними повноваженнями (адміністративні комісії, виконавчі комітети селищних, сільських рад), то Національній поліції України властива тільки одноособова форма адміністративної юрисдикції.

Дослідження перерахованих вище особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності є необхідним у першу чергу тому, що застосування юридичних санкцій, які є в більшості випадків результатом юрисдикційної діяльності, порушує питання про законність дій правозастосовувача і як наслідок виникає проблема дотримання прав і свобод людини. Аналіз

зазначених вище особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України дозволяє зробити висновок, що вони взаємозалежні, як правило, одні особливості є похідними від інших.

Висновки. Підбиваючи підсумок сутності та специфіки адміністративної юрисдикції Національної поліції України, зазначимо таке:

- під адміністративно-юрисдикційною діяльністю Національної поліції України необхідно розуміти самостійний вид державної, підзаконної, правозастосовчої та правоохоронної діяльності, що полягає у розгляді та вирішенні в передбаченому нормативно-правовими актами порядку правових спорів з метою охорони публічних відносин у різноманітних галузях управління;
- загальні і відмінні ознаки видів адміністративної юрисдикції в Національній поліції України мають свій специфічний зміст, що відокремлює цю діяльність від юрисдикції інших державних органів та визначає особливий характер і призначення Національної поліції України в системі органів виконавчої влади;
- адміністративна юрисдикція Національної поліції України - це спеціальний (особливий) спосіб охорони суспільних відносин і у той же час спосіб застосування норм адміністративного права в системі органів виконавчої влади;
- специфічним є і нормативне регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України, механізм якого включає, крім законодавчих актів, і відомчі нормативні акти, у тому числі накази, інструкції тощо. Окремі його сторони урегульовано спеціальними (відомчими) нормативними актами, які визначають порядок юрисдикційної діяльності окремих служб і підрозділів Національної поліції України.

Література

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Відом. Верхов. Ради України. 2015. №40-41. Ст. 379.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 7.12.1984 р. №8073-X. Відом. Верхов. Ради Укр. РСР. 1984. Дод. №51. Ст. 1122.
3. Алехин А. П., Кармолицкий А. А., Козлов Ю. М. Административное право: учебник 2-е изд., перераб. и доп. М. : Зерцало, 1999. 671 с.
4. Коваль Л. В. Административно-деликтные отношения. К.: Высшая школа, 1979. 230 с.
5. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV. Відом. Верхов. Ради України. 2006. №29. Ст. 245.